

בית מדרש

329

בשבילי הפרשה

פרשת ויגש תשע"ט

זמני כניסת השבת

Baltimore, MD	4:25
Brooklyn, NY	4:11
Chicago, IL	4:00
Johannesburg, S. Africa	6:37
Lakewood/Deal, NJ	4:13
London, UK	3:36
Los Angeles, CA	4:26
Manchester, UK	3:31
Monsey, NY	4:10
Montreal, Quebec	3:53
Toronto, Ontario	4:23
Yerushalayim	4:01
Zurich, Switzerland	4:17

בשבילי הלכה

ע"י הרב הגאון מאיר צבי שפיצר שליט"א
הערות בעניני הלכה. הלכה למעשה יש לשאול לרב

ויגש כיבוד אבי אביו

רש"י פ' ויגש דכתיב ויזבח זבחים לאלקי אביו יצחק, וכתב דחייב בכבוד אביו יותר מכבוד זקנו, ומקורו בב"ר צ"ד ה' לר' יוחנן. ומשמע עכ"פ דחייב בכבוד זקנו וכ"כ רמ"א ר"מ כ"ד.

וע' שם אריה אר"ח א' שהעיר דנימא אתה ואביך חייבים בכבודו, ובאמת כ"כ רע"א ס' ס"ח בשם לוי' חן דבבחי האב אומרים אתה ואביך חייבים בכבודו, אבל אין זה פשוט הרמ"א.

וע"ש לוי' חן דכאן כתיב לאלקי אביו יצחק ופירש"י כנ"ל, וצ"ב לדעיל ל"ב ו' ול"א מ"ב כתיב אברהם ויצחק, ותל' לוי' חן כי אז יצחק חי משא"כ בפ' ויגש שיצחק כבר מת. (ובעיקר דברי לוי' חן, יוצא דמה שאמרו חייב בכבוד אביו יותר היינו אם האב כבר מת. וברע"א בשו"ע סוס"י ר"מ בשם אליהו זוטא דרק אם יש לו לכבוד שניהם אז אב קודם, וכפשוטו כוונתו ששניהם אמרו לו לעשות דבר, אבל לפי דבריו בשם לוי' חן צריך לפרש דאירי שאביו כבר מת, וכמו במעשה של יעקב כאן.)
(וע' מכות י"ב ובהש"ס שם. ולכא' יוצא סתירה ברש"י, וכן העיר מהרש"ח במכות שם. וי"ל לפי לוי' חן הנ"ל דרק מחיים חייב בכבוד זקנו).

והגר"א הק' מגמ' סוטה דאין חייב בכבוד אבי אמו, ותל' עפ"י ב"ר צ"ד ו' דבני בנים כבנים אבל בני בנות אינם כבנים. ונמצא המדרש הנ"ל לשיטתו.

(ולדבריו לכא' עדיף לקרא בנו אחר אבי אביו מלקרא אחר אבי אמו, וכן לענין לכבוד בסנדקאות.) (ובדברי ב"ר הנ"ל יש להעיר מיבמות ס"ב ע"ב שלמדו בני בנים כבנים מדכתיב מני מכי, ופירשו דקאי על בני בנות.)

ובעיקר הקו' מסוטה, ע' ח"ס יו"ד שמה' שפי' שאמר הנכד דאין חייב לבטל ת"ת עבור זקנו, ואולי לדבריו עדיין יש חיוב אלא שאין חיוב במקום ת"ת. ויש לפרש עפ"י דרכו, דבני בנים גם לרמ"א רק לענין כיבוד בין אדם לחבירו ולא לענין חיוב כיבוד אב מדין בין אדם למקום. ונראה דכמה ששייך בין אדם לחבירו אין דוחה ת"ת כי ישנו במחילה, ורק לענין בין אדם למקום דוחה ת"ת אבל לענין בני בנים לא ידחה ת"ת.

דברי רבותינו

כל הנפש לבית יעקב הבאה מצרימה שבעים נפש (מוכז)

מצאתי בויקרא רבה (פרשה ד, ו), עשו שש נפשות היו לו והכתוב קורא אותן "נפשות ביתו" (לעיל לו, ו), לשון רבים - לפי שהיו עובדין לאלהות הרבה. יעקב שבעים נפש היו לו, והכתוב קורא אותן "נפש", לפי שהיו עובדים לא-ל אחד. (רש"י)

אמר מרן המשגיח הגה"צ רבי יחזקאל לוינשטיין זצוק"ל, בפשטות הביאור הוא שכיון שכולם עובדים לתכלית אחת ולמטרה אחת הרי המטרה מאחדת אותם, וכיון שעבר דת ה' היא המטרה והתכלית של כלל ישראל, ממילא נעשים כנפש אחת.

אך לכשנעמיק בדבר נראה כי יש בזה ענין נוסף, כיון שעבודת כלל ישראל היא להקב"ה שהוא אחד יחיד ומיוחד, ממילא צריכים כל

דברי הנמים

ואת יהודה שלח לפניו - לתקן לו תלמוד שמשם תצא הוראה

חיבה מיוחדת היתה למרן ראש הישיבה הגאון רבי אליעזר יהודה פינקל זצוק"ל לעזרה ולהקמה של מוסדות תורה, ובפרט לבני יהדות המזרח. כמה ישיבות וכוללים נוסדו עבורם בסיועו הנמרץ הן בכספים והן בהשגתם. עם הגיעו ארצה, עוד בטרם התבסס בעצמו בישיבה שעמד לפתוח, פנה אליו מרן החזון איש זצוק"ל וביקש את עזרתו בהחזקת ישיבה קטנה לבני עדות המזרח שנפתחה באותה תקופה בטבריה. החזון איש ביקש שרבינו יטול על עצמו חצי מתקציב הישיבה למשך חצי שנה. מרן רה"י ענה במכתב: "אי אפשר לי ליתן בבת אחת את הסכום, לכן הנני מבטיח לכבוד תורתו ליתן בלי נדר בחמשה תשלומים במשך חמשת החדשים הבאים".

כך היה גם בעת שהוקמה ישיבת "תפארת ציון" בבני ברק, כאשר לאחר תקופה קצרה נקלעה הישיבה לקשיים כלכליים. ראשי הישיבה באו אל מרן החזון איש זצ"ל ואמרו לו שאינם יכולים להחזיק את הישיבה. אמר להם החזון

כלל ישראל להרגיש אחדות, שהרי ההתקשרות לבורא אחד מאגדת את כל הנקשרים בו להיעשות אחד, כשם ששני חלקים ממין אחד מתקשרים אחד עם חבירו ונעשים אחד, כדוגמת המים המתחברים במים והאש הנאחזת באש, כך כלל ישראל כשהם מתקשרים להש"ת שהוא אחד יחיד ומיוחד, ונשמות כולם נחצבו ממקור אחד והם חלק א-לוה ממעל, ממילא צריכים להתקשר ולהתאחד אחד עם חבירו בחיבור וקשר בל ינתק.

ואדרבה, תמיהה גדולה היא עלינו על שלא מתקשרים אחד עם חבירו, שהרי נפשות כולם הם חלק א-לוה ממעל ומקורם אחד הוא, וצריכים להתחבר יחד לנפש אחת, ומדוע אי ננו מרגישים בהתקשרות לשורש אחד? כשם ששני אחים הנוולדים מאב אחד חשים ומרגישים שים משיכה וקשר מיוחד בין אחד לחבירו, כך ישראל שהם נפש אחת צריכים לחוש ולהרגיש בהתקשרות ביניהם.

איש שימשיכו לקיים את הישיבה, והוא נוטל על עצמו לקיימה במשך שנה אחת בשותפות עם הגאון רבי אליעזר יהודה. לאחר מכן התברר שהחזון איש אמר זאת עוד לפני שתאם זאת עם מרן רה"י. הדבר נודע כאשר באו ראשי ישיבת "תפארת ציון" אל רבינו ושחו לו את דברי החזון איש, נענה מרן על אתר ואמר: "בוודאי ראוי שאתמוך, ונטל על עצמו את מה שהחזון איש השית עליו לאותה שנה.

כך חזר על עצמו הסיפור כמה וכמה פעמים, כשהחזון איש שלח ישיבות למרן רה"י, עד שהתברר שהחזון איש סיכם עם רבי אליעזר יהודה בהד"ש, שהיות ועולם הישיבות והיהדות החרדית בארץ ישראל גדלים ומתפתחים, לכן הם פתחו קרן והשתתפו שניהם במאמצים גדולים להשגת מימון לקרן זו, ובאמצעותה סייעו בעת הצורך לראשי הישיבות ומוסדות התורה.

יתכן שהיכרות מעמיקה זו, היתה שורש הדברים המרטיטים שאמר החזון איש לאחינו הגאון רבי מאיר גריינמן זצ"ל, שלדעתו הסיבה שיישיבת מיר זכתה להיות הישיבה היחידה מכל עולם התורה ששרדה את מלחמת העולם כצד רתה בניסים מופלאים, משום שראשיה פעלו במדרגה גבוהה לשם שמים.

הכרת הטוב

שיחה שמסר מרן ראש הישיבה זצוק"ל בג' טבת תשנ"ו
יום הזכרון של מרן רה"י הגאון רבי חיים שמואלביץ זצוק"ל

דדימה את הפסוק: "הודו לד' כי טוב" ואת הפסוק "אודך ד' כי אנפת בי" שהם מלשון הודיה, לפסוק: "מודה ועוזב ירוחם", ולפסוק: "אודה עלי פשעי", שהם מלשון וידוי והודאת בע"ד. מבואר א"כ מדברי המדרש שהכל ענין אחד, ו"תודה" פירושה שהאדם מודה שהוא מחויב, ומי שאינו מודה על טובה שעשו לו, הרי זה משום שאינו מודה בחיובו, והוא נקרא כפוי טובה, כי אינו מודה בחיובו, ולכך אינו אומר תודה. וזהו שאמר הכתוב: "מכסה פשעיו לא יצליח", דאם אינו מכיר בחובו, ממילא אינו מבקש מחילה עליהם ולכך לא יצליח. לומדים אנו, שהן בחטאים שעושה האדם והן בטובות שגומל לו הקב"ה, צריך האדם להרגיש שהוא מחויב, ומכח זה הוא יודה לקב"ה על הטובות ויבקש מחילה על חטאיו.

רבינו הגר"ח זצ"ל היה מקשה עה"פ (תהלים לז, כא): "לוה רשע ולא ישלם", והרי אין לו מה לשלם, מדוע א"כ רשע יקרא. ואמר במתק לשונו, דאדרבא, הא דאין לו מה לשלם הוא משום שאינו מכיר שחייב, כי על דברים שהאדם מרגיש שהוא מחויב, דואג הוא שיהיה בידו לשלם. וזהו היסוד של אמירת תודה, שמכיר שהוא מחויב ולכך הוא מודה. לכן, כשאדם מודה לקב"ה על חסדיו הגדולים ומבקש מחילה על חטאיו, הרי הוא מתוודה שהוא מחויב, ואף שהודה כבר, מרגיש הוא שעדיין הוא חייב ואינו יכול לשלם. זוהי התודה הגדולה ביותר שיכול האדם לתת לקב"ה, ועבור זה מתקיים בו: "ועתה נשאת עון חטאתי סלה", כי בהכרתו זו שהוא חייב, הוא מתרצה לקב"ה.

יסוד כבוד הרב הוא להכיר ולהודות

להלכה בפני רבו", כי הוא פורק מעל עצמו את הכרת הטוב ואת העול של "נפשו הוא חייב" כלפי הרב.

והנה הענין של הכרת הטוב הוא, ראשית להכיר שקיבל טובה מחבירו, ומלבד זאת מחויב הוא להרגיש שאמנם הוא חייב לחבירו, וכל זמן שלא פרע לו נשאר עדיין מחויב. "הכרת הטוב" פירושה, הכרה בחוב המוטל עליו כלפי חבירו.

גם כשמודה לחבירו על הטובה שעשה עמו, כלולים בזה ב' עניינים. האחד, הוא מלשון תודה שמודה לו על שעשה עמו טובה. והשני, הוא מלשון הודאת בעל דין שמודה שקיבל טובה מחבירו. שני עניינים אלו נכללים בחיוב הכרת הטוב.

והנה אחז"ל במדרש שוח"ט (תהלים קיח, א): "הודו לד' כי טוב כי לעולם חסדו", זהו שאמר הכתוב ישעיה (יב, א): "ואמר ביום ההוא אודך ד' כי אנפת בי" ופירוש, ביום ההוא כשיפדה אותנו הקב"ה, יאמרו: אודך ד' וכו'. אין לישראל שישלמו להקב"ה אלא הודיה בלבד על כל הטובה שהוא עושה עמם". ודאי שאין לאדם דבר בעולם שיוכל לשלם בו לקב"ה על אחת מני אלף אלפי אלפים מהטובות שעושה עמו הקב"ה. אבל דבר אחד יכול הוא לעשות, והוא ההודאה. וממשיך המדרש שם: "כיון שראה דוד היאך ההודיה טובה, אמר: הודו לד' כי טוב, וכן הוא אומר (משלי כח, יג): "מכסה פשעיו לא יצליח ומודה ועוזב ירוחם", ואומר (תהלים לב, ה): "אודה עלי פשעי לד'", והמשך הפסוק הוא: "ואתה נשאת עון חטאתי סלה", שבשביל שהודיתי נשאת עוני.

ולכאורה דברי המדרש צריכים עיון,

ביום הזכרון של רבינו הגדול, שר התורה, הגר"ח זצוק"ל, עת אנו מעלים את זכרו, חובה עלינו להתבונן בגודל חיוב הכרת הטוב שאנו חייבים לו. הכרת טובה על התורה, ועל אהבת התורה ועל יראת השמים שהוא נטע והשריש בקרבנו.

רבינו זצ"ל רגיל היה לומר, שחיוב הכרת הטוב הוא השורש של מצות חיוב כבוד רבו. והיינו, דחיוב כבוד רבו הוא משום הכרת הטוב. ובאמת דכ"כ בספר החינוך (מצוה לג) לגבי חיוב כבוד אב ואם: "משרשי מצוה זו שראוי לו לאדם שיכיר ויגמול חסד למי שעשה עמו טובה ולא יהיה נבל ומתנכר וכפוי טובה, שזה מידה רעה ומאוסה בתכלית לפני אלקים ואנשים". את גודל החיוב של הכרת הטוב - היה אומר רבינו - אנו למדים מדברי חז"ל במדרש (שמות ד, ב) עה"פ: "וילך משה וישב אל יתר חותנו" (שמות ד, יח) ואחז"ל: "בשעה שאמר לו הקב"ה (שם ג, י): "ועתה לכה ואשלחך אל פרעה", א"ל רבון העולם איני יכול, מפני שקבלני יתרו ופתח לי ביתו ואני עמו כבן, ומי שהוא פותח פתחו לחבירו, נפשו חייב לו וכו'. לכך אמר משה לפני הקב"ה: קבלני יתרו ונהג בי כבוד איני הולך אלא ברשותו".

הקב"ה אומר למשה רבינו שילך למצרים לגאול את ישראל, כל גאולת עם ישראל תלויה בו, ועם כל זאת אין משה יכול למלא את השליחות בלא קבלת רשות מיתרו, כי הוא מחויב לו הכרת טובה ואת נפשו הוא חייב לו, והסכים עמו הקב"ה. ואם חיוב הכרת הטוב ליתרו גדול הוא כל כך, כמה גדול החיוב לרבו שפתח לו פתחי חכמה והכניסו לעולם התורה והיראה, ודאי שנפשו הוא חייב לו בלי גבול ושיעור. ובזה יבואר נמי החומר הנורא של עוון "מורה

תחת טובה לא תמוש רעה מביתו", ופירש הרלב"ג: "וזאת משתי סיבות. האחת, מפני שהאנשים לא ישתדלו להטיב לו, לפי שהם רואים שהוא משיב רעה תחת טובה, ולזה כאשר תהיה הרעה בביתו לא תסור משם, כי לא ישתדל אדם בהסרתה. והסיבה השנית היא, כי זה העונש ראוי שיבא עליו מהשם יתברך על זאת התכונה הפחותה. כי היא תמנע האדם מכל הטובות והשלמויות. וזה כי האדם נכנע להשי"ת מפני ריבוי הטובות אשר הוא גומל אותו תמיד, ומי שלא יכיר לאנשים הטובה שהם עושים לו, לא יכיר להשי"ת בטובות שהוא חונן אותו, ויהיה זה סיבה אל הכפירה בשם יתברך".

כמה פחותה היא מידה זו של כפיות טובה, עד שמונעת היא מהאדם מלהגיע למדרגה רוחנית כל שהיא. דכשאנו מכיר שהוא מחוייב על טובה שקיבל, הרי זה או משום שאינו מכיר כלל שקיבל, או שמרגיש שמגיע לו מה שקיבל. אדם זה לא יכנע מלפני הקב"ה, שהרי סובר דמה שמקבל מגיע לו בדין, ומה שאין לו, הרי הוא בא בטרונאי על חסרונו, וזו סיבה לכפירה בהשגחה ובהנהגת ד' יתברך עם ברואיו.

לעומת זאת, מידת הכרת הטוב הינה מדרגה גבוהה ביותר, ואותה ראה דוד כמה טובה היא. בעל מידה זו יודע שלא מגיע לו כלום, ומה שהקב"ה נותן לו הרי זה חסד חנם, ולכן, הוא אינו שוכח את ד' יתברך, והוא מודה לו על כל נשימה ונשימה. וכן יודע שהוא מחוייב לד' ואינו יכול לפרוע את חובו, ועי"ז הוא מגיע עד לכדי שמשעבד את כל עצמותו לקב"ה.

על פגישת יעקב אבינו עם יוסף הצדיק במצרים נאמר בתורה (בראשית מו, כט): "ויאסור יוסף מרכבתו ויעל וגו', ויפל על צואריו, ויבך על צואריו עוד". ופרש"י: "אבל יעקב לא נפל על צואריו יוסף ולא נשקו, ואמרו רבותינו שהיה קורא את שמע", וכבר הקשו העולם, מה ראה יעקב אבינו לקרוא קר"ש דוקא באותה שעה. ואם היה אז זמן קר"ש, מדוע גם יוסף לא קרא. וכתב על כך המהר"ל בגור אריה וז"ל: "אמנם יש לדעת ענין קר"ש שהיה קורא, ובזה יתורץ מה שלא היה קורא יוסף קר"ש. לפי שכאשר בא יעקב וראה את יוסף בנו מלך, בא בלבו אהבתו ויראתו של הקב"ה איך מידותיו הן טובות ושלמות, ומשלם שכר טוב ליראיו, וזהו מידת החסידים אשר יקרה להם טוב, מתדבקים אל הקב"ה על הטובות והאמת

(ובילקוט ויגש רמז קנ"ב הוא בשינוי מעט): "אמר אבא כהן ברדלא, אוי לנו מיום הדין אוי לנו מיום התוכחה, יוסף קטנן של שבטים לא יכלו אחיו לענות אותו כי נבהלו מפניו. לכשיבא הקב"ה ויוכיח לכל אחד לפי מה שהוא עאכ"ו". ויש להקשות, היכן מצאנו בכתוב שיוסף הוכיח את אחיו שממנו נעשה ק"ו ליום הדין.

וביאר בעל בית הלוי, דיוסף אמר לאחיו: מדוע אתם טוענים שאתם חוששים לצערך של אבא, "אני יוסף העוד אבי חי", כלומר, האם עדיין יכול הוא לסבול את הצער הזה שאיני נמצא אצלו, ולא נתכוון יוסף לשאול אותם האם אביו חי, אלא להוכיחם. ועיקר כוונתו של יוסף בשאלה זו "העוד אבי חי" היתה למה ציערתם את אבא כל כך, ולמה שילמתם לו רעה תחת טובה, והייתם כפויי טובה כלפי אביכם. וזהו שאמרו במדרש: "אוי לנו מיום הדין", דאם מפני יוסף נבהלו ולא יכלו לענות אותו מפני הבושה, מה גדולה תהיה הבושה ביום הדין הגדול והנורא מלפני הקב"ה. דעיקר הבושה של האחים היתה על כך שהוכיח אותם שהם כפויי טובה ומשלמים רעה תחת טובה שזהו הבזיון הגדול שבעולם, וזהו הפחד מיום הדין, אוי לבושה שתהיה אז כשיראה האדם ששילם כמעט תמיד רעה תחת הטובה שקיבל מהקב"ה בלי שיעור ובלי גבול.

וכתב רבינו יונה באבות (פ"ג מ"א): "ודע לפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון", כי איך יחטא האדם אם ידע שמלבד הפורענות שיהיה לו על חטאו, עוד יתבייש בושה גדולה. והבושה היא גדולה מן הבושה בעוה"ז, "כי טבע הגוף משכח, וכי יעשה האיש דבר כיעור בגוף ובנפש ויתבייש עליו מבני אדם, לשנה או לשתיים ישכח הדבר וילך הבושת מעליו, גם כי לא ישכח מלבו, יהיה לו הדבר ישן נושן והוסרה קצת הבושה וכו'. אך בהיות הנפש לבדה, אין שכחה לפני כי כולה ברה וזכה ואין שום טבע מהגשמיים בתוכה. וכשמתביישת לפני מ"ה הקב"ה, לעולם ולעולמי עד תעמוד הבושה כאותה שעה שהיתה עומדת לפניו, וכמו הפעם ההיא תעמוד מבוישת לעולם". עפ"י דבריו נבין עתה יותר את משמעות דברי חז"ל: "אוי לנו מיום הדין, אוי לנו מיום התוכחה".

את הטעם שכה פחותה היא מידה זו של כפיות טובה, אנו מוצאים בדברי הרלב"ג על הפסוק במשלי (יז, יג): "משיב רעה

שא"א לשלם את החוב הגדול לרב, ומה שיש לשלם לו, הוא רק את ההכרה שחייב לו ללא גבול.

והנה בפרשת מכירת יוסף נחלקו שבטי יה בפסק דינו של יוסף. האחים דנוהו בפסק דין של סנהדרין גדולה שהוא חייב מיתה, ואילו ראובן חלק עליהם וסבר שאינו חייב מיתה. ואמרה התורה (בראשית לז, כב): "ויאמר אליהם ראובן אל תשפכו דם וגו' למען הציל אותו מידם להשיבו אל אביו". ופרש"י: "רוה"ק העידה על ראובן שלא אמר זאת אלא להציל אותו שיבא הוא ויטלנו משם". ויש לדקדק, דהא עיקר כוונת ראובן היתה להצילו מידם, וא"כ מה הוסיף הכתוב: "להשיבו אל אביו", שנראה לכאורה כמיותר.

וכן אנו מוצאים להלן (בראשית מב, כא-כב) כשהאחים מתוודים ואומרים: "אבל אשמים אנחנו על אחינו", אמר להם ראובן: "הלוא אמרתי אליכם לאמר אל תחטאו בילד ולא שמעתם וגם דמו הנה נדרש". ופרש"י: "דמו וגם דם הזקן", גם צערך של יעקב נדרש כאן. האחים דיברו רק על יוסף ואילו ראובן הוסיף וראה בזה גם את צערך של אביו. הוא חש הכרת טובה לאביו ושאת נפשו הוא חייב לו, והרי פתח גדול פתח להם אביהם וכמה הם חייבים לו. ראובן הרגיש מיד שדם הזקן נדרש כאן. ולכן, גם בתחילת פסק הדין היה במחשבתו מלבד הצלת יוסף גם "להשיבו אל אביו", מכח הכרת הטובה לאביו הוא רצה להשיב אליו את יוסף.

כאשר ציוה יוסף לשים את הגביע בפי אמתחת הקטן, אמר לאשר על ביתו לרדוף אחריהם ולומר להם: "למה שלמתם רעה תחת טובה" (בראשית מד, ד), שהרי הוא נתן להם מזון וכלכל אותם, והם שילמו לו רעה כשלקחו את הגביע. אך הרי הם לא לקחו את הגביע, וא"כ איך אמר להם יוסף כדברים האלה. ניתן לפרש שיוסף רצה לרמוז להם: "למה שלמתם רעה", וכוונתו היתה על צערך של אביהם, "תחת טובה", שהרי אתם חייבים לו הכרת הטוב בלי גבול ובלי שיעור.

והנה הקשה הבית הלוי, דכשנתדע יוסף לאחיו אמר להם: "אני יוסף, העוד אבי חי, ולא יכלו אחיו לענות אותו", ופירש רש"י "מפני הבושה". וקשה, שהרי כמה פעמים אמרו לו שאביהם חי, והם דרשו מיוסף להשיב את בנימין לאביו כי נפשו קשורה בנפשו, וא"כ מה חוזר יוסף ושואלם: "העוד אבי חי". ועוד קשה, דאיתא במדרש רבה

ובשמואל א (פרק כה) מסופר אודות נבל הכרמלי, ששלח דוד אליו ביום שעשה משתה על גזיזת צאנו, וברכו דוד לשלום, ואמר לו שכל זמן שהיו הרועים של נבל במדבר אם נצרכו לעזרה, היו מבקשים מדוד ואנשיו והם לא השיבו ריקם ואף שמרו עליהם ועל צאנם, ועתה מבקש ממנו דוד שיתן מהסעודה שהכין גם עבורם, ודחאם נבל בבזיון, וכך כתוב שם (פסוק כא): "ודוד אמר אך לשקר שמרתי את כל אשר לזה במדבר, ולא נפקד מכל אשר לו מאומה, וישב לי רעה תחת טובה". וכמו שנתבאר, שמידה זו של כפיות טובה פחותה ומגונה היא עד מאד. וענתה לו אביגיל אשת נבל (פסוק כה): "כי כשמו כן הוא, נבל שמו ונבלה עמו", כי מידת כפויי טובה מידה בזויה היא עד מאד, והיא תקרא נבלה, ובעל המידה הזאת "נבל" שמו.

ולהיפך, הכרת הטוב היא הטובה שבמידות. וכמו שאמרו חז"ל "כיון שראה דוד היאך ההודיה טובה, אמר הודו לד' כי טוב", מה טובה ההודאה, מה טוב להכיר טובה לקב"ה על חסדיו עמנו, כי אין לנו מה להשיב לד' מלבד תחושת חובת העבדות וההודיה לקב"ה, ולהיות עבד ד' בעמל התורה.

רבינו זצוק"ל היה הדוגמא הגדולה של הכרת הטוב לקב"ה ולכן עמל בתורה בלי הפסק. כמה הכרת הטוב אנו חייבים לו לרבינו זצ"ל בזה שפתח לנו פתחי החכמה והכניסנו לשערי חיים לעולמי עד.

ולכך הוא נקרא "אשר לא עבדו", שכבר אינו עבד. לעומת זאת, מי ששנה פרקו ק' פעמים וממשיך עוד, הוא חש שעדיין לא נגמרה העבודה, דאטו יכול אדם לשלם לקב"ה על מה שנתן לו, וא"כ הוא מרגיש שעבודתו צריכה להמשך בלי הפסק, הוא נקרא בלשון הפסוק "עובד אלקים", כי הוא בבחינת עבד בלי הפסקה. כך היתה גם קבלת עול התורה של רבינו, הוא למד בלי שיעור ובלו מספר, והיה תמיד במצב של עבד ד', שאין זמן וקץ לעבודתו.

○○○

כאן המקום אתנו להזכיר את הרבנית ע"ה שנסתלקה בשנה זו, שהיתה שותפה מלאה בכל מפעל חייו, והיתה בעזרתו בכל עבודתו הגדולה, וזהו שאמר ר"ע לתלמידיו: "שלי ושלכם שלה היא" (כתובות סג, א). וקשה, אטו אשתו למדה תורה? אלא ר"ע הכיר טובה לאשתו שעל ידה למד תורה. הוא ידע שע"י עזרתה בכך ששלחה אותו ללמוד תורה הגיע לדרגתו הגבוהה, וא"כ הוא מחויב לה מצד הכרת הטוב את כל תורתו, ולכך אמר: "שלי ושלכם שלה היא", ובבחינה זו היתה גם הרבנית ע"ה.

אמר הכתוב (דברים לב, ו): "הלד' תגמלו זאת עם נבל ולא חכם, הלא הוא אביך קנך, הוא עשך ויכוננך", וביאר בספורנו: "עם נבל, בזוי בהיותך כפוי טובה, ומשלם גמול רע למיטיב, על היפך הנדיב הנכבד בהיטיבו למי שלא הטיב עמו מעולם". הבזיון הגדול שבעולם הוא "משיב רעה תחת טובה", והוא הנקרא נבל. מכאן נבע הפחד הגדול של השבטים שנבהלו מפני יוסף, הם נבהלו וחששו שמא נדבק בהם קורטוב מן התכונה הפחותה של כפיות טובה.

שעשה עמהם, וזהו קר"ש שבו נזכר ייחוד מלכות שמים ואהבתו, וראוי היה לקרות קר"ש, כאשר בא אליו יוסף אחר הצער הגדול אשר היה לו בעבורו, ועתה רואה אותו מלך, היה אוהב את הקב"ה אשר עושה לו זה וקיבל מלכותו ואהבתו ויראתו".

כך התבטאה הכרת הטוב אצל האבות הקדושים, דאף שהיה יעקב אבינו עבד ד' יתברך בכל עצמותו ודבק בו תמיד בכל נפשו, עם כל זאת בשעה שהקב"ה עשה עמו עוד חסד, מיד התעוררה אצלו התעוררות חדשה של אהבה ויראה לקב"ה, והוא קיבל על עצמו מחדש ובתוספת כח את עול מלכותו ואת הדביקות בו יתברך.

אצל רבינו ראש הישיבה זצוק"ל היתה מידת הכרת הטוב יסוד מוצק שאין לנטות ממנו. את הכרת הטוב ואת ההודאה שלו לקב"ה הוא ביטא בחייו על ידי עול התורה שקיבל עליו. לא היה אצלו הבדל בין יום ללילה, בכל הזמנים והמצבים, ואף בתקופות הקשות שעברו עליו בעת שהישיבה נדדה בכמה מקומות, בכל הזמנים והמצבים שפתותיו מרחשן דברי תורה וכל התורה היתה סדורה על לשונו.

איתא בגמ' (חגיגה ט, ב): "מאי דכתיב (מלאכי ג, יח): "ושבתם וראיתם בין צדיק לרשע, בין עובד אלקים לאשר לא עבדו" וכו', ואינו דומה שונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה ואחד". והביאור בזה הוא, שהשונה פרקו ק' פעמים, אף שעמל ק' פעמים ללמוד את פרקו, שהוא עמל קשה ומפרך, מ"מ כששנה ק' פעמים הרי הוא חי בהרגשה שכבר יצא ידי חובתו, אטו ק' פעמים מילתא זוטרתא היא, ובעטיה של הרגשה זו סרה ממנו תחושת חובת העבדות,

Be Elevated with Hashem

Harav Hagaon Meir Wahrsager Shlita

In this week's parashah we read about the beginning of the descent of Yaakov and his children into Galus Mitzrayim, as we say in the Haggadah: וַאֲתָן לְעֵשׂוֹ אֶת הָרַשָּׁעִיר לְרֵשֶׁת אוֹתוֹ וַיַּעֲקֹב וּבְנָיו יָרְדוּ מִצְרָיִם.

Hakadosh Baruch Hu appears to Yaakov Avinu at night in a vision to reassure him about the upcoming *galus* and tells him: אֲנֹכִי אֶרְדָּ עִמָּךְ וְאֶנְכִי אֶעֱלֶךְ גַּם עִלָּה מִצְרַיִמָּה – I will descend with you to Mitzrayim and I will raise you up again.

The Beis Halevi writes that this promise that Hakadosh Baruch Hu made to Yaakov Avinu, and to Klal Yisrael by extension, is the "הבטחה הגדולה," the greatest promise of all. It's a promise that keeps us going through this extremely lengthy *galus*, about which we just sang on Chanukah: כי ארכה לנו הישועה ואין קץ לימי הרעה.

The Beis Halevi is apparently bothered by the double *lashon* of וְאֶנְכִי אֶעֱלֶךְ גַּם עִלָּה, and he explains that He called Klal Yisrael with His Name, as we say many times in davening: ושמן הגדול והקדוש עלינו קראת.

What is the meaning of Hashem's calling us with His Name? The Beis Halevi cites a Chazal in the Yerushalmi (*Taanis* 2:6): רבי שמעון בן לקיש בשם: רבי ינאי שיתף הקדוש ברוך הוא שמו הגדול בישראל – Hakadosh Baruch Hu actually joined His name to Klal Yisrael. That's why, the *meforshim* explain, we are called "Yisrael" – a name that includes the Name א-ל, which is called the שם הגדול.

The Yerushalmi offers a *meshal* to a king who had a small key. "If I leave it as is, it will get lost," the king reasoned. "So I'll chain it to me in a way that

will guarantee that it won't get lost." Similarly, continues the Yerushalmi, Hashem reasoned that if He leaves Klal Yisrael by themselves, they'll be swallowed among the nations. He therefore placed His Name within Klal Yisrael, thereby ensuring that they wouldn't get lost.

Chazal are telling us that Hashem's Name is like a chain by which Hakadosh Baruch Hu ties Himself to Klal Yisrael. The Beis Halevi explains that Hashem's tying His Name to Yisrael means that His honor – or the opposite – depends entirely on Klal Yisrael. The upshot of this is that Hashem performs miracles, which cause His Name to be glorified throughout the world, only in order to save Klal Yisrael. The downside is that if Klal Yisrael falls, *chas v'shalom*, into a state of *cheit* and spiritual distance, if they don't behave the way they're supposed to, Hakadosh Baruch Hu's Name is dragged through the mud with them, so to speak. That is the meaning of Hashem's promise: אֲנֹכִי אֶרְדָּ עִמָּךְ מִצְרַיִמָּה וְאֶנְכִי אֶעֱלֶךְ גַּם עִלָּה – "I will fall down when you fall," Hashem is saying, "and I will rise up when you rise."

The Responsibility of Connection

On a superficial level, we might understand Chazal's statement that Hakadosh Baruch Hu "tied" Himself to us as some sort of gimmick: He put His Name in our name, Yisrael, like a chain that keep us connected. But the Beis Halevi is telling us that Hashem's inextricably linking His Name to us goes far deeper than that. Hakadosh Baruch Hu and Yisrael are one – *Yisrael [v'Oraisa] v'Kudeshah Brich Hu chad hu* – which means that Hashem gave Klal Yisrael a certain Godliness, and they carry within them

